

Nya skollagen (2010:800) – skolkuratorns erkännande?

*En studie av skolpersonalens syn på
kuratorns roll i organisationen.*

Paulina Nossborn

C- uppsats
Socionomprogrammet
Vt 2012

Handledare: Tina Mattsson

Examinator: Tove Hartnett

Abstract

Through qualitative method, this essay intends to study which expectations exist for school counselors in the school organization, according to the new school law (2010:800), which puts demands on all schools to have access to a counselor. The study consists of 24 survey answers from educators, as well as interviews with a special education teacher and a principal. Half of the survey responders come from a school that has not worked with a school counselor before, and the rest come from a school with established counselor work, which makes a comparison possible. The results showed that the school counselors are seen as an important part of the school organization, and the educators thought that an outside person the students could talk to about sensitive issues was important. In the school that formerly had no counselor, the responders found that in the past, the teachers had to take responsibility for dealing with social problems, leaving them with less time for education. There were differences between the schools in the expectations/present tasks the educators believed to be the school counselor's responsibility. The school that had not worked with a counselor before saw support for the students and guidance for themselves as more important, while the school with established counselor work described more specific tasks. The educators at the school that formerly did not work with a counselor put more emphasis on trust and good cooperation. An important conclusion that can be drawn from analyzing the empirical data is that other school personnel see the counselor as an important resource, but that the tasks can sometimes be unclear, whereupon they do not know in which situations the counselor should be involved.

Keywords: Student health, school counselor, cross-professional cooperation

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Bakgrund	6
2 Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter	8
2.1 Tidigare forskning	8
2.2 Samspel mellan professioner	8
2.3 Val av teori	10
2.3.1 Horisontell specialisering	10
3 Metod	12
3.1 Metodval	12
3.2 Urval	13
3.3 Tillvägagångssätt	14
3.4 Bearbetning av empiri	16
3.5 Bortfallsanalys	16
3.6 Trovärdighet	17
3.7 Etiska överväganden	18
4 Resultat	20
4.1 Behovet av kurator	20
4.2 Kuratorns arbetsuppgifter	24
4.3 Samarbete mellan skolkurator och pedagog	28
4.4 Förändringar i pedagogernas arbetsuppgifter	31
5 Slutdiskussion	33
6 Referenser	35
Bilagor	
Bilaga 1. Enkät friskola	
Bilaga 2. Enkät kommunal skola	
Bilaga 3. Intervjuguide rektor friskola	
Bilaga 4. Intervjuguide elevrepresentant friskola	

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Grundskolan presenteras ofta som den instans där Sveriges barn ska utvecklas både på ett kunskapsplan och på ett socialt plan. I FN:s barnkonvention som författades 1989 finns en artikel som beskriver hur barnens skolgång bör se ut. Barnkonventionen beskriver skolans syfte som nedan:

Konventionsstaterna är överens om att barnets utbildning skall syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga.

Ovannämnda citat visar att skolan är en organisation som ansvarar för både elevernas kunskapsutbildning och deras personlighetsutveckling. Av Barnkonvention att döma bör resurser utöver de för kunskapsutbildning läggas på de psykiska aspekterna av barnens utveckling. Detta ger en intressant bild av vad skolorganisationen därmed borde erbjuda. För att kunna tillfredsställa elevernas behov i personlig utveckling kan skolkurator ses som en viktig tillgång då deras yrkesbeskrivning innebär att de ska hantera psykosociala problem i skolan. Nu kommer en lag i Sverige som uppmärksammar skolkuratorn som resurs, den nya skollagen(2010:800), som innefattar ett krav på att alla skolor ska ha tillgång till skolkurator (notisum.se).

Åsa Backlund (2007) presenterar i sin doktorsavhandling *Elevvård i skolan- resurser, organisering och praktik* en historisk linje över skolkuratorns introduktion i skolans värld. Ett kuratorsliknande yrke som kan ses vara föregångare till skolkuratorer fanns redan på 40-talet i Sverige. Kuratorns arbete var ämnad främst som stöd i arbetsutslussning för elever i vad som kallades för hjälpklasser vilket gör att detta yrke i dagens samhälle snarare kan liknas vid syokonsulenter. Endast de stora skolorna i Sveriges största kommuner hade ovanstående yrkesgrupp kopplad till skolan vid 40-talets slut men under 50-talet spreds denna resurs även till mindre skolor och städer. Fortfarande var kuratorns uppgift att slussa ut elever i arbetslivet och att uppfostra eleverna i ”rätt anda”. På 60-talet godkände regeringen ett förslag angående elevvårdshälsa och att skolkurator skulle vara involverad i arbetet kring elevers hälsa med fokus på den sociala utvecklingen. Skolkuratorns ansvar blev med detta mer inriktat på sociala problem såsom mobbning och stöd vid kontakter med sociala myndigheter . Skolkurator som yrkesroll i skolan har sedan dess utvecklats och fått en mer

uppmärksam roll. Redan på 70-talet beskrev högre instanser så som Skolinspektionen skolkuratorerna som en viktig del i elevarbetet (*Ibid.*).

Den nya skollagen(2010:800) med krav på kurator kopplad till alla skolor har gett upphov till debatt i media kring elevhälsa. Debatten uppmärksammar att det tycks finnas ett större behov av elevhälsa i skolorna än vad som idag erbjuds. 2007 hade skolkuratoren ingen given plats i skolorna trots att deras arbete sedan länge uppmärksammas som en viktig del i elevhälsoarbetet. Enligt Backlunds(2007) studie hade en fjärdedel av de skolor som ingick i hennes forskning ingen kurator eller en kurator som hade mindre än en kvartstjänst. ”Tiden räcker inte till för elevhälsa”, publicerad i Svenska Dagbladet skriven av Begler, Ahnberg och Rydin, styrelseledamöter och projektansvarig på Skolverket är en artikel som visar att tillgången på skolkuratorer inte fullt ut hade utvecklats de senaste åren. Författarna har efter att ha tillfrågat alla Sveriges skolor sett att 7 % av skolorna saknade tillgång till skolkurator (Begler et al. 2011). Backlunds undersökning uppmärksamade även att skolorna ansåg sig ha för lite tillgång till elevhälsovården. En beskrivande jämförelse är skolsköterskans yrkesutveckling. Den första skolsköterskan tillsattes 1919 och skolorna är sedan 1958-års skollag obligerade att ha en anställd skolsköterska (2007).

Då skolpersonalen till stor del är närvarande i elevernas vardag har jag en tanke om att då skolkurator saknas vidgas skolpersonalens arbetsuppgifter till att även i för stor mån täcka elevhälsofrågorna. Lars H Gustafsson(2010) inleder sin bok *Elevhälsa börjar i klassrummet* med att poängtera vikten av att elevhälsa främjas av mötet som sker mellan pedagog och elev i den dagliga miljö. Paradoxalt nog löper dessa möten stor risk för felbedömningar till följd av att pedagogerna främst har skolmålen i åtanke vilket leder till en utfrågande och informativ dialog. Författaren ger följande exempel. En elev som kommer försent på grund av problem i hemmet möts av en utfrågning angående förseningarna och information om hur detta påverkar skolarbetet snarare än en lyssnande och stöttande vuxen. Vidare menar författaren samtidigt att samtalen mellan elev och pedagog kan vara positivt genomförda men han vill uppmärksamma att risken för att de går fel är större än om dessa typer av samtal skulle ske hos exempelvis en kurator (*Ibid.*).

Debatten som förs angående elevhälsa och skolkuratorns roll syftar främst till att peka på bristen på tillgång och hur elevernas behov därmed negligeras (Begler et al. 2011). Detta väcker i sin tur frågor hos mig angående skolpersonalens syn på hur den nya skollagen(2010:800) kommer förändra den organisation som de arbetar inom. Det tillsätts en person som ansvarar för delar i organisationen som eventuellt varit otydligt fördelat tidigare. En sådan förändring skapar på ett eller annat vis förväntningar, vilka är intressanta att undersöka. Hur dessa förväntningar ser ut kan ses som ett

underlag för hur implementeringen sedan fungerar. Är förväntningarna för höga kan det komma att bli svårt att leva upp till och samarbetet falnar. Samtidigt kan låga förväntningar göra det svårt för den nya skolkuratoren att etablera sig i organisationen. Jag anser att det inte är så lätt som att tillsätta de tänka yrkesgrupperna i elevhälsovårdsteamet. För att få önskat resultat av den nya skollagen krävs att teamet integreras i elevarbetet på ett sätt som är tydligt för alla parter i organisationen.

Min undersökning syftar till att undersöka under vilka förutsättningar som den nya skollagen implementeras. Då pedagogerna har nyckelrollen i skolans värld med nära elevkontakt blir det intressant att se vilka förväntningar och krav de ställer på skolkuratorer. För att undersöka detta kommer organisationsteori bli aktuellt då den generella utgångspunkten blir samarbete mellan olika professioner vars utgångspunkter är olika men slutmål bör vara detsamma, nämligen välmående och fungerande elever.

1.2 Syfte och frågeställningar

Mitt fokus är att undersöka vilka förväntningar och krav som pedagoger och ledning som tidigare inte arbetat med skolkurator har. En jämförelse kommer sedan ske med pedagoger på en skola som har ett etablerat kuratorsarbete. Nedanstående frågeställningar kommer användas som underlag.

- ▲ Vilka förväntningar på skolkurator finns hos pedagoger och ledning vid en skola som tidigare arbetat utan kurator?
- ▲ Hur ser pedagoger vid en skola som har en etablerad skolkurator på kurators roll?
- ▲ Vilka likheter/skillnader finns det i förväntningar och syn på kurators roll mellan de två undersökningsskolorna?

1.3 Bakgrund

Skolkuratorns arbetsuppgifter har tidigare setts som otydliga av den övriga organisationen. Detta är något som har uppmärksamrats i den nya skollagen (2010:800) och finns med i Skolverkets rapport angående lagändringen. Skolkuratorns arbetsuppgifter ska bli mer konkreta för att skapa ökad legitimitet.

Skolinspektionen beskriver i den tidigare nämnda artikeln *”Tiden räcker inte till för elevernas hälsa”* om vilka förväntningar deras institution har för förväntningar på att det nya lagkravet skall tillföra (2011). För Skolinspektionen ses skolkuratorns roll vara att arbeta förebyggande med elevernas psykiska hälsa. Skolkuratoren bör även stötta de elever som har svårt att nå målen i skolan

(Ibid). Skolverket har skrivit en rapport, ”Tydligare krav på elevhälsa”, som komplement till den nya skollagen (2011). Deras krav på skolkuratorsarbetet är samstämmiga med Skolinspektionen och fokus ligger på stöd för att eleverna ska lyckas nå skolmålen (Ibid.). Det finns flera studier som påvisat att socionomer har svårt att få en självklar plats i de organisationer där de arbetar. Altshuler & Webbs(2009) studie visar att skolkuratorerna kommer i skymundan i skolhälsoarbetet till följd av otydlighet i arbetsbeskrivning. Detta kan kopplas till specialisering där expertkunskap är ett centralt begrepp. Perlinski et al.(2011) menar att det krävs att en profession har expertkunskap för att kunna ha legitimitet gentemot andra professioner. Åsa Backlund (2007) menar i sin tur att skolkuratorn arbetsuppgifter skapas av övrig skolpersonal. Ställs dessa två uttalandena mot varandra skapas en motsägelsefullhet då expertkunskap är något mer konstant än vad som Backlund menar formar en skolkurator. Med detta i åtanke kan det sägas behövas tydligare riktlinjer för skolkuratorer.

På skolkuratorsförbundets egen hemsida finns riktlinjer för deras arbete uppsatta (2004). De beskriver att arbetet bör ske på fyra nivåer, individ-, grupp-, samhälls- och organisationsnivå. Arbetet på individnivå syftar till det individuella arbetet med elever och den aktuella elevens familj samt göra sociala utredningar. I gruppnivån innefattas både elevgrupper och personalgrupper vilket är en omfattande nivå där både förebyggande och organisatoriskt arbete blir aktuellt. Skolkuratorernas förbund uppmärksammar att skolkuratorer har ett brett kunskapsfält vilket gör att de kan tillföra ett helhetsperspektiv till skolan som organisation. Det senast nämnda återkommer även i organisationsnivån där även samarbetet mellan externa samarbetspartners tillkommer.

Barnombudsmannen beskriver i sin rapport från 2004 ”Upp till 18- fakta om barn och ungdom” att skolpersonal uttrycker ett behov av skolkuratorer samtidigt som skolkuratorerna själva anser att deras arbetsbörda har växt under de senaste tio år sedan. Återigen nämns att barn mår psykiskt sämre idag än vad de gjorde för tio år sedan.

Det kan ses att högre instanser med fokus på barn och unga har valt att utföra ett krav på omorganisering för de skolor som innan lagförändringen kom inte haft skolkurator. De skolor som främst kom att behöva omorganisera efter att lagen kom var friskolor vilka inte haft samma bestämmelser som kommunala skolor har. Därav kan ses att friskolor är organiserade på så vis att de själva måste värva sina elever vilket kan göra att de behöver erhålla legitimitet. Som nämndes hade majoriteten av skolorna i Sverige innan den nya skollagen (2010:800) stred i kraft tillgång till skolkurator varpå de långsiktiga vinsterna kan utläsas från dessa organisationer.

2. Tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter

2.1 Tidigare forskning

Forskning om skolkuratorns roll i den svenska skolorganisationen har visat sig vara ytterst begränsad (Backlund 2007). Min uppsats syftar till att undersöka förväntningar på en skolkurator utifrån en pedagogisk profession vilket gör att även forskning om samarbete mellan professioner blir aktuellt för att kunna förstå min empiri. Av anledning till den bristande tillgången på forskning specifikt om skolkuratorns roll har jag valt att även inkludera forskning om tvärprofessionalitet. Då det finns likheter i det tvärprofessionella mötet även i vårdorganisationer kommer jag presentera forskning från detta fält.

2.2 Samspel mellan professioner

En forskare som i delar av sin avhandling har fokuserat på skolkuratorns roll är Åsa Backlund (2007). Åsa Backlund har genom två delstudier studerat elevhälsovården i Sverige. Den första delstudien syftar till att ta reda på vilka resurser som fanns för elevhälsovården då forskningen utfördes. Backlund går sedan vidare med detta i andra delstudien där hon genom fallstudier har undersökt de olika professionernas arbete och förutsättningar inom elevhälsan. Avhandlingen presenterar en historisk bakgrund till dessa yrkesgrupper och arbetet syftar till att klargöra elevhälsovårdens arbete. Det resultat som presenteras angående skolkuratorns profession är att det finns en känsla av otydlig arbetsbeskrivning och en avsaknad av självklar legitimitet i organisationen. Enligt Backlund är det övrig skolpersonal som avgör huruvida skolkuratorns arbete ska anses vara viktigt samt vilka specifika arbetsuppgifter som denne bör ha ansvar för. Vidare skriver Backlund om samspel mellan olika aktörer i skolorganisationen och hur det ofta uppmärksammas brister i kommunikation och insyn. Backlunds studie beskriver en syn kring att de olika professionerna inom elevhälsan inte vill ”inkräkta” på varandras kunskapsområde samtidigt som gränserna mellan deras arbetsuppgifter är vaga. Hos pedagogerna finns en attityd kring att elevhälsans kurator och psykolog finns endast för att ta hand om enskilda speciella fall (*Ibid.*).

Jacqueline Agresta (2004) har gjort en kvantitativ studie om de olika professionerna som ingår i den amerikanska skolhälsovården, ”skolsocionom, skolpsykolog samt skolkurator. Studien påvisar att dessa tre professioner allt mer närmar sig i sina arbetsuppgifter vilket har lett till en förvirring om

rolltillhörighet. Då professionerna kom till skolans organisation hade de särskilda uppgifter som var anpassade till dåtidens sociala situation. Idag har elevernas problematik utökats med ”nya” områden varpå de tre professionerna har fått överlappande ansvarsområden. Då professionerna listade sina arbetsuppgifter fanns det få skiljande punkter och tiden som lades på de olika uppgifterna var även de slående lika. Denna brist på skillnader i arbetsuppgifter i praktiken har skapat en oro för att kunna påvisa behov av att alla tre professioner ska vara anställda inom samma organisation. Agresta har under studien uppmärksammat att det till följd av likheten mellan professionerna har blivit konflikter om arbetsuppgifter. Agresta (2004) lät professionerna besvara vilka uppgifter som de ansåg vara lämpliga för den egna och de andra två professionerna. Professionerna hade få punkter som de var överens om och ofta var det så att de själva ansåg sig vara lämpliga för en viss uppgift medan de andra två professionerna inte höll med. En punkt som de var helt eniga kring var att psykologen var den enda profession som kunde utföra psykologiska tester vilket kan sägas är den uppgift som tydligt kräver specialkompetens (*Ibid*).

Sandra Altshuler och Jennifer Webb (2009) har gjort en jämförande studie över skolhälsovårdspersonal i de olika delstaterna i USA. Även i denna studie uppmärksammas att övriga professioner i organisationer har mer etablerade roller gentemot skolkuratorer, något som kan ses med ett bakomliggande statusperspektiv. Då legitimiteten för den ovannämnda professionen är mindre tydlig och deras arbetsbeskrivning saknar tydliga riktlinjer blir det svårare att inta en likvärdig position i skolhälsovårdsteamerna. I relation till detta kan tilläggas att skolkuratorer har i alla stater ett krav på examen inom kurativt arbete samt i merparten av staterna krävs även en masterexamen. Dessa krav kan jämföras med de krav som ställs på skolpsykologen vilket ger en bild av att legitimiteten borde vara större än vad det är i praktiken för skolkuratorerna (*Ibid*).

Charlotte Lundgren (2009) har med utgångspunkt i de tvärprofessionella teamkonferenser inom sjukvården studerat kommunikation som grund för ett fungerande samarbete. Lundgren har genom deltagande observation studerat flera samtal mellan de olika professionerna som hon sedan analyserat. Lundgren har även gjort en beskrivning av de olika professionernas tilltänkta arbetsuppgifter där hon dels pekar på vilka ansvarsområden som är specifika för professionen samt delade arbetsuppgifter med annan profession. Hennes resultat pekar på att kuratorn ansvarade för ett relativt brett och jämförelsevis mer otydligt fält nämligen ”*den sociala, ekonomiska och försäkringsrelaterade situationen*”. De mer specifika arbetsuppgifterna delades även med en eller två av de övriga professionerna. Lundgren drar även slutsatsen att om ett samtal ska fungera och att rätt budskap ska nå fram räcker inte en individs språkliga förmåga utan hela gruppens förmåga att

framföra och ta emot kommunikation.

Anita Atwal och Kay Candwell(2005) presenterar en studie av tvärprofessionalitet inom hälsovården i Storbritannien. Atwall och Candwell har gjort en kvalitativ studie av arbetslag som innefattar läkare, sjuksköterskor samt terapeuter där det tydligt märktes skillnad mellan hur stort utrymme de olika professionerna fick för att uttrycka sin yrkessynvinkel under gemensamma möten. Atwall och Candewell förklarar detta genom att föra in ett statusperspektiv. I detta statusperspektiv kommer terapeuten längst ner i kedjan då de måste lyssna till läkare och sjuksköterskor innan deras mening uppfattas som relevant. Detta kan förstås genom att terapeuten inte har samma självklara plats i hälsovården ur ett historiskt perspektiv. Författarna gör en slutsats om att alla professioner måste få komma till tals då det annars kan leda till försämrad vård för patienterna. De pekar även på att det finns bevis kring att terapeuter ska vara involverade i eftervård av patienter för bästa resultat (*Ibid.*)

2.3 Val av teori

I uppsatsen undersöker jag hur pedagoger ser på skolkuratorers roll i organisationen och jag kommer analysera min empiri utifrån ett organisationsperspektiv. Ett begrepp som blir centralt för min analys är specialisering med underbegreppen *expertkunskap*, *legitimitet* samt *effektivisering*. Den typ av specialisering som jag kommer utgå ifrån kallas horisontell specialisering och innebär att arbetsuppgifter delas upp mellan de professionella för att dessa ska kunna fördjupa sig inom ett visst område (Bergmark & Lundström 2007). Specialisering är ett relativt nytt sätt att arbeta med socialt arbete och har under de senaste 30 åren ökat signifikant. Specialisering har olika funktioner så som att kunskapen hos en professionell ökar vilket leder till bättre utfall för klienten. Specialiserat socialt arbete går emot Socialtjänstlagen som fortfarande förespråkar helhetssyn på brukarna (Bergmark et al. 2008).

2.3.1 Horisontell specialisering

Den horisontella specialiseringen blir intressant i förhållande till min undersökning som ämnar studera hur olika arbetsområden definieras i förhållande till olika professioner och vilka förväntningar som olika professioner har på varandra. Det finns olika undertyper av horisontell specialisering varav en är funktionell specialisering, den del som blir aktuell i skolverksamheten. Funktionell specialisering innebär att organisationen delas in i huvudområden som skiljer sig från

varandra till exempel genom skilda infallsproblematik(Bergmark et al. 2008). Då specialisering i socialt arbete i första hand är forskat kring inom Socialtjänsten har jag använt mig av forskning inom det fältet men valt ut de delar som passar även i skolvärlden.

Expertkunskap och legitimitet

Två begrepp inom specialisering som blir intressanta utifrån min studie är *expertkunskap* och *legitimitet*. Med *expertkunskap* menas att en profession har tydligt inriktad specialkunskap som skiljer sig från övriga inom samma profession. *Legitimitet* är ett ord som beskriver en professions auktoritet inom ett kunskapsfält samt att deras profession skiljer sig gentemot andra professioner (ne.se). Perlinski et al. (2011) menar att *expertkunskap* har blivit en viktig aspekt inom socialt arbete för att kunna mäta sig med professioner inom andra områden. Då kunskapen spetsas skapas struktur och normer som flera andra professioner haft sedan länge. Med en mer specialiserad kunskap kan socionomyrket även öka sin legitimitet och genom detta ökar möjligheten att få en tydlig yrkeslegitimitet både internt och externt. Studier om specialisering har visat olika typer av resultat. Specialisering tycks leda till att klienterna får möta professionella med högre kunskap om dennes problematik. Emellertid kan specialisering även ge uttryck i att de som söker hjälp blir dömda i förväg och därmed skapas något som kan ses som standardiserat arbete. Vidare beskriver Perlinski et al. hur specialisering å ena sidan ökar kunskapen hos den enskilda socionomen men att helhetsbilden av brukarna kan komma att gå förlorad. Detta då klienterna kan slussas vidare till en annan professionell som inte har kunskap kring personen vilket kan leda till att problematiken inte löses på önskat sätt. Studien pekar även mot att den personliga kontakten mellan klient och socialarbetare försämras till följd av att socialarbetaren ser klienten mer som ett subjekt snarare än en unik person(*Ibid.*).

Effektivisering

Det finns olika syn kring huruvida specialisering ökar *effektiviteten* i arbetet eller ej. Morgeson och Campion (2002) har efter en longitudinell kvasiexperimentell studie kommit fram till att specialisering leder till ett mer effektivt arbete till följd av ökad inre motivation hos de anställda. Denna motivation ska härstamma utifrån ökat intresse och fördjupad kunskap om ett visst ämne. Specialisering innebär minskad variation i arbetet men arbetet ska inte förenklas utan snarare fördjupas.

I motsats till ovanstående författare finns de som menar att specialisering inte kan kopplas till begreppen *effektivisering* och ökad motivation. Humphrey et al. (2007) menar att för få studier har gjorts för att specialisering ska anses skapa högre motivation än varierande uppgifter. Att arbeta

med flera områden och mer flexibelt menar författarna också skulle kunna öka motivationen hos de anställda.

Effektivisering kan även kopplas till ekonomisk effektivitet, vilket Perlinski et al. (2011) visar var en av de framstående, om än inte viktigaste, argumentet för omorganisation. Emellertid kunde det inte utläsas att specialiserade organisationer kunde ses leda till bättre ekonomisk situation än vad integrerade organisationer gjorde.

Samarbete

Perlinski et al. (2011) har vidare sett skillnader mellan *samarbetet* i specialiserade organisationer i jämförelse med integrerade organisationer. Resultaten efter intervjuer med representanter från de olika organiseringsformerna visade att det spontana *samarbetet* sker mer sällan i specialiserade organisationer. Vidare blir även samarbetet med hjälptagarna lidande till följd av detta då de kan få motstridande information vilket kan skapa oro. I en specialiserad organisation blir *samarbetet* mer viktigt men kräver samtidigt mer arbete för att genomföra (*Ibid.*)

3. Metod

Studien bygger på kvalitativa metoder i form av öppna intervjuenkäter och intervjuer. Jag har valt att arbeta utifrån dessa två metoder då det gav en bred syn av mitt ämne. Genom intervjuenkäterna fick jag in svar som till viss del kunde sammanställas i tabeller för att ge en mer statistikliknande empiri och genom intervjuerna fick jag ett större djup.

3.1 Urval

Jag har valt att undersöka två skolor med olika erfarenhet av kuratorsarbete. Jag har använt mig av målstyrt urval då skolorna valts ut. Målstyrt urval innebär att jag medvetet valt de två skolorna då de är relevanta för min undersökning (Bryman 2011:392). Skolan som nyligen har fått tillgång till skolkurator är en mindre friskola, härfter kallad Friskolan(FS). Den skola med etablerat kuratorsarbete är en större kommunal skola, härfter kallad Kommunala skolan(KS). Friskolan är belägen i en mellanstor kommun medan den kommunala skolan är belägen i en mindre kommun. Den population jag har undersökt består totalt av 24 pedagoger, en rektor och en specialpedagog. För att avgränsa empirin har jag valt att rikta in mig på grundskolepersonal som arbetar inom årskurserna 1-9. Hälften av pedagogerna är verksamma på vardera undersökningsskola och det är en jämn spridning mellan deras årskurstillhörighet. Rektorn och specialpedagogen arbetar båda på

friskolan där skolkurator tidigare inte ingått i organisationen.

Jag har valt att använda mig av en jämförelsegrupp, en skola med etablerat kuratorsarbete, då detta kan ge en bredare bild av hur skolpersonalen ser på kurators arbete. Pedagogerna på friskolan har valts ut genom ett totalurval. På friskolan har därmed all personal med pedagogisk utbildning fått enkäten och med ett bortfall på två respondenter gav detta tolv svar. Den kommunala skolan är betydligt större och då jag önskade ha jämnvikt mellan de olika skolorna skedde urvalet genom sannolikhetsurval då respondenter valdes ut. Med sannolikhetsurval menas att den population som valdes ut var grundat på slumpen. Jag besökte skolan och frågade de pedagoger som jag träffade om de ville delta. På senast nämnda skola fick jag bortfall på två respondenter.

Intervjupersonerna är valda utifrån att de besitter yrkesroller som skiljer sig från de pedagoger som svarat på enkäten vilket kan tillföra ytterligare perspektiv till undersökningen. Då båda arbetar på friskolan är de valda utifrån yrkesroll då de är ensamma om dessa på skolan. Specialpedagogen är som tidigare nämnt även en representant från elevvårdsteamet vilket gör att denne besitter två roller som båda är relevanta ur min undersöknings syfte.

3.2 Metodval

För enkäterna har jag använt mig av kvantitativa strukturerade intervjuer som skett i form av e-survey vilket innebär att enkäter skickas via e-post till tilltänkta respondenter (Bryman 2011). Jag har gjort en enkät med öppna frågor för att ge utrymme för bredare svar. E-survey-metoden har jag använt då det passar för att tillgodose mitt syfte att få en mer övergripande bild där fler pedagoger får möjlighet att uttrycka sina tankar. Då vi arbetar under en viss tidsram fanns det inte möjlighet att utföra intervjuer med alla, varpå jag valde att behålla antalet snarare än att fokusera på en mindre undersökningsgrupp. Dessutom förde jag en diskussion med rektorerna på vardera skola vilka ansåg att enkäter var det bästa alternativet för att få fler pedagoger att besvara. Jag anser att frågorna i enkäten inte är av känslig karaktär på så sätt att det påverkar intervjupersonerna på ett djupare plan. Dessutom kan den betänketid som genereras då något skall skrivas ner skapa genomtänka svar. Något som även är positivt är att alla svarar på samma frågor och i samma följd utan att bli påverkade av mig som intervjuare (*Ibid.*). Jag lade till en ruta för *övriga kommentarer* för att bjuda in till kommentarer eller beskrivningar utöver de frågor som fanns med i enkäten. Detta för att eventuellt uppmärksamma om pedagogerna hade tankar som de ansåg viktiga utöver vad som

rymdes inom ramen för de fasta frågorna.

Emellertid finns det vissa fallgropar när denna metod används. En av dessa är missförstånd kring frågorna och hur dessa ska besvaras. För att så långt som möjligt undvika detta har jag träffat intervjupersonerna i ett tidigare skede och presenterat frågorna. Jag gav även ut mitt telefonnummer utifall att de skulle stöta på problem då enkäten besvarades. Det var ingen som hörde av sig under tiden då enkäterna besvarades vilket jag med deras svar i åtanke ser som att respondenterna förstod frågornas innebörd. Bryman (2011) presenterar även en del praktiska besvär med en e-postsurvey nämligen att det kan bli problem kring hur e-postbrevet skall vara utformat. Författaren menar att det är väl värt att tänka på hur brevet är utformat och hur svarsformuläret bifogas. Jag har valt att både ha enkäten både lättillgängligt direkt i brevet samt bifoga en fil för de som hellre skrev i ett skilt dokument. Då jag lät de som inte kände sig bekväma med att besvara enkäten via mail besvara för hand stötte inte detta moment på några problem. På friskolan valde majoriteten att besvara enkäten för hand och på den kommunala skolan valde majoriteten att besvara via e-post. Att respondenterna valde olika metoder för att besvara enkäten anser jag inte ha påverkat deras svar då grundprincipen kring besvarandet är detsamma samt att de hade besvarat enkäten med samma förståelse för frågornas innebörd.

För att få ytterligare perspektiv på mitt ämne valde jag att intervjua två personer med skiljande yrkesbeskrivningar från de som besvarade enkäten. Den ena intervjun var med en rektor vars verksamhet nyligen fått tillgång till skolkurator. Den andra intervjun var med en specialpedagog som är med i skolan elevvårdsteam på samma skola. Specialpedagogen jobbar i flera fall närmare de elever som har behov av social hjälp än de vanliga pedagogerna samt har en plats i elevvårdsteamet där även skolkuratorn kommer vara representant. Intervjuerna var semistrukturerade och jag följde guiden till stor del. Att jag valde semistrukturerade intervjuer berodde på att jag ville gå djupare in i ämnet än vid strukturerade intervjuer som mina enkäter kan liknas vid. Samtidigt hade jag frågor som jag ville ha svar på vilket blir svårare att genomföra vid en öppen intervju.

3.3 Tillvägagångssätt

Jag har varit i kontakt med två skolor vars personal besvarat den enkät som kommer ligga som grund för mitt resultat. De har informerats om studiens syfte och har lovat identitetsanonymitet

både som enskilda respondenter och även utifrån skolans namn och kommuntillhörighet. (Vetenskapsrådet). Före undersökningens uppstart deltog jag i ett personalmöte på friskolan där jag presenterade min studie och min intervjuguide. Pedagogerna fick då möjlighet att ställa frågor kring intervjufrågorna samt uppsatsens syfte. En del frågor kring uppsatsens syfte och utifall det gick att besvara enkäten på papper istället för e-post. Jag besvarade deras frågor kring uppsatsen och sa att det gick bra att besvara enkäten för hand för de som önskade det. Jag återkom sedan till skolan och delade ut enkäterna som låg i ett kuvert till de som önskade besvara på detta vis samt samlade in e-postadresser från de som ville besvara enkäten via mail.

På jämförelseskolan hade jag inte möjlighet att delta i ett personalmöte då detta är en större skola som redan har knapp tid vid dessa tillfällen. Jag kontaktade i första stadiet rektorer för de olika stadierna på skolorna för att fråga om de ställde sig positiva till att jag gjorde undersökning på skolan, vilket de gjorde. Då enkäterna var färdigställda besökte jag skolan och frågade runt bland de pedagoger jag mötte i personalrum och arbetsrum. Där berättade jag för var och en vad uppsatsens syfte var och hur undersökningen skulle gå till. De jag frågade var alla positiva till att besvara enkäten. Även dessa pedagoger fick möjlighet att besvara enkäten för hand istället för via mail. Emellertid var de flesta mer villiga att besvara per e-post på denna skola. Av de som besvarade enkäten för hand lämnade en del kuverten på skolan där jag sedan kom och hämtade dem medan andra valde att skicka brevet till min hemadress.

Surveyundersökningen gav mig den bredd som jag anser lägga en bra grund för min undersökning. Jag valde även att sätta ett slutdatum för när enkäterna skulle vara besvarade vilket har gjort att de som kom in långt efter denna tid inte varit med i mitt resultat. Jag valde att göra på detta vis främst för att få in svaren i tid. Vad det gäller de enkäter som ingår i mitt resultat märkte jag att de nått sin mättningsgrad då de inte kom fram någon ny information.

Intervjupersonerna valdes som tidigare nämnt utifrån deras yrkestillhörighet. De var mina förstahandsval och båda var positiva till intervju som metod för att inhämta deras åsikter. Den första intervjun tog cirka 20 minuter och den andra låg på 30 minuter. Jag använde mig av två olika intervjuguider som jag anpassat mot de olika yrkesinriktningarna. Intervjuguiden följdes men jag gjorde vissa avvikningar utifrån intervjupersonernas svar. Intervjuerna tog kortare tid än vad jag förväntade mig, emellertid anser jag att intervjuerna gav mig mycket empiri att arbeta med då intervjupersonerna svarade koncist vilket gjorde att jag inte behövde fråga följdfrågor i den utsträckning som jag hade förberett. Båda intervjupersonerna hade förberett sig för intervjuerna vilket underlättade. Att de hade förberett sig märkte jag då den ene hade anteckningar och den andre

berättade för mig att denne hade tänkt på undersökningen före intervjun. Intervjupersonerna fick inte tillgång till den slutgiltiga intervjuguiden före intervjun men hade fått en muntlig beskrivning av vad jag ämnade att ställa frågor kring. Intervjuerna utfördes i intervjupersonernas arbetsrum. Anledningen till att dessa platser blev självklara var då mina intervjupersoner inte kunde lämna skolan för att ge en intervju. Då min intervju grundade sig på deras funderingar kring skolan som organisation och professioner kom rummet inte att bli märkbart hämmande. Rektorns rum var tydligt anpassat för möten av olika slag vilket underlättade för att intervjun skulle bli professionellt utförd. Specialpedagogens rum var något mer anpassad för elevarbete men skedde utan störmoment.

3.4 Bearbetning av empiri

Jönsson (2010) för i sin bok *Sociala problem som perspektiv* en diskussion kring kodning. Det finns olika sätt att koda sitt resultat beroende på vilken aspekt som är utgångspunkten, frågeställningarna eller intervjusvaren. Jag har utgått från mina enkätfrågor vid kodningen. Mina kodningsteman var *förväntningar, samarbete, förändringar* och *tidigare behov av kurator*. Samtidigt har jag gett utrymme för att lägga till ett nytt tema då enkätrespondenterna till exempel lade tyngd på *tillit* och *öppenhet* i relation till ansvarsöverlämning av elevernas sociala problem. Jag har kodat enkätsvaren manuellt med hjälp av skrivprogram på datorn efter att först ha skrivit ut svaren och med färgpennor markerat efter mina teman (Jönsson 2010). Dessa har jag sedan spaltat upp i tabeller för att kunna avläsa både fördelning och bredd av svar som givits kring varje tema.

Mina två intervjuer spelade jag in för att sedan transkribera. Jag valde att transkribera materialet så snabbt som möjligt efter intervjutillfället, detta då jag ville ha intervjun färskt i minnet. Jag lyssnade på intervjuerna fyra gånger per intervju. Första gången som repetition, andra gången för att transkribera och de sista två för att kontrollera eventuell feltranskribering. Det var inga problem att höra vad jag eller min intervjuperson sa eller använde för ord. Jag kodade intervjuerna på samma sätt som enkäterna, och jag använde mig av samma grundteman. Emellertid var rektorns svar utifrån en organisatorisk syn varpå svaren lades på en annan nivå, om än med samma teman.

3.5 Bortfallsanalys

Som nämndes under urvalsrubriken så fick jag ett bortfall på fyra enkätsvar, två från vardera skola. Bortfallet såg emellertid olika ut. På friskolan var det två respondenter som inte lämnade in, två som

då de tillfrågades var positiva till att besvara enkäten men påpekade även att de hade ont om tid för tillfället.

Bortfallet från den kommunala skolan var då två enkäter inkom efter det att analysen var färdigställd och flera påminnelser hade gått ut.

Det kan diskuteras huruvida detta bortfall hade först resultatet åt ett annat håll. Det kan tänkas att något svar hade blivit mer förekommande jämfört med övriga punkter. Emellertid var min önskan främst att få fram en typ av mönster som ger en helhetsbild över hur pedagogernas syn ser ut. Detta uppnåddes och då jag kodade de sista enkäterna inte längre fick in något nytt perspektiv anser jag att mitt bortfall inte har påverkat hur min empiri ser ut.

3.6 Trovärdighet

Då mina intervjuer innehåller öppna frågor är det mer passande att diskutera validiteten och reliabiliteten utifrån ett kvalitativt perspektiv (Bryman 2011). Att ha öppna frågor kan jag se gav mig mer förklarande svar vilket i sin tur gjorde det lättare för mig att avläsa svaren på det sätt som respondenterna menat. Svaren var varierande i längd och utförlighet, en del var kortare och mer precisa medan andra valde att ha mer diskuterande svar. Detta var inget som skapade problem vid bearbetningen då jag kunde använda de olika typerna av svar på olika vis och på så sätt få fram de olika synsätten.

För att en intervju via enkät ska bli tillförlitlig krävs en diskussion kring hur frågorna tolkas utifrån personen som skall besvara frågorna. Jag var noga med att frågorna inte skulle vara ledande och vara fria från mina personliga föreställningar. Som Bryman (2011) skriver i *Samällsvetenskapliga metoder* går det inte att uppnå total objektivitet då det rör sig om undersökningar där människor ligger till grund för empirin. För att komma så nära objektivitet som möjligt har jag utformat intervjun så att det ska kännas lika naturligt för respondenten att svara jakande eller nekande. Emellertid kan jag inte påverka hur media framställer ämnet och hur detta i sin tur kan ha påverkat svaren på min enkät. Jag har därför valt att skriva frågorna på ett sätt så att de inte kan bli direktkopplade till de åsikter som blivit belyst i media om den nya skollagen.

Genom att största delen av intervjuerna gjordes som e-postsurvey fick jag möjlighet att införskaffa svar från fler personer än vad som varit möjligt vid individuella intervjuer med hänsyn till given tidsgräns. Då jag har undersökt skolpersonalens förväntningar på skolkurator anser jag att det har varit intressant att använda mig av enkäter och därmed fler respondenter trots att svaren kan bli

mindre djupgående. Jag söker inte en generell sanning men ämnar att få en bredare spektra av åsikter. Vidare kan 24 enkätrespondenters svar inte komma att bli generaliserbart då det är ett begränsat antal och fördelat på två skolor. Emellertid anser jag att jag har fått en bra grund att arbeta utifrån kopplat till mitt syfte med uppsatsen. Jag har fått en bredd i svaren vilket har gjort det möjligt att analysera empirin och komma fram till slutsatser.

I *Samhällsvetenskapliga metoder* skriver Bryman (2011) om fördelar och nackdelar med att använda öppna frågor vid enkätundersökningar. För att exemplifiera beskriver han utrymmet för respondenten att ge svar som ligger utanför intervjupersonens egna föreställningar. Detta anser jag öka tillförlitligheten i en undersökning och ge en mer verklighetsbaserad empiri då respondenterna kunnat svara genom beskrivningar. De kan ge en bredare bild av hur de ser på den ställda frågan och ge en mer nyanserad bild. Bryman beskriver vidare en negativ aspekt kring att respondenterna inte svarar uttömmande utan lämnar vissa delar av sitt svar åt tanken (*Ibid.*).

Något annat som bör finnas med i åtanke är huruvida respondenterna/intervjupersonerna svarar på ett socialt accepterat plan, vilket i så fall kan leda till en vinkling av arbetet. Jag ser att vid intervjuer kring professionsfrågor kan det vara svårt att helt och hållet undvika socialt accepterade svar. Jag försökt undvika detta i så stor utsträckning som möjligt genom att erbjuda total anonymitet samt öppna för svar både i positiv och negativ riktning.

3.7 Etiska överväganden

Min första idé till ämne för uppsatsen var att undersöka hur eleverna förhåller sig till skolkuratorn och huruvida de ser denne som en tillgång. Emellertid förstod jag att detta skulle bli etiskt ifrågasatt. De elever som känner behov av att tala med en skolkurator har med säkerhet något för dem känsligt att dela med sig av. Jag vet att jag i nuläget inte har tillräcklig kompetens eller tid för att hantera detta. Därmed valde jag att fokusera på skolpersonalen då detta lyfter ämnet till en annan nivå som är betydligt mindre känslig men som samtidigt ger en bred bild av ämnet.

Det finns viktiga regler gällande etiken vid en sådan här forskning. Vetenskapsrådet har lagt fram etiska riktlinjer som skall efterföljas. Informationskravet är en sådan regel som innefattar att deltagarna ska informeras om syftet för undersökningen och då det är möjligt skall detta ske innan de intervjuas. Mina intervjupersoner var innan e-postsurveyen skickades ut medvetna om vilken typ av undersökning de skulle delta i och att det gällde en studentuppsats (Vetenskapsrådet). Jag bifogade ett informationsblad till intervjun som förklarar vad intervjuerna kommer användas till och

uppsatsens syfte. Anonymitet utlovades i detta bifogade blad vilket är en viktig aspekt för att respondenterna skulle våga besvara frågorna ärligt. Anonymitet kommer som tidigare nämnt ske både i form av organisationen samt ge personlig anonymitet (Vetenskapsrådet).

En tid innan uppsatsarbetet skulle komma igång frågade jag rektorerna på respektive skola om de godkände att jag frågade pedagogerna på skolorna om det tilltänkta ämnet. De tre rektorerna var alla positiva till undersökningen. Som tidigare nämnt har de pedagoger som besvarat enkäten gett individuellt samtycke för sitt deltagande.

Vidare önskade jag även att fränkoppla min enkät så att frågorna inte direkt skulle syfta på den skolkurator som sedan länge arbetade på KS. Vi förde en diskussion kring mina frågor där vi kom till beslut kring hur resultatet skulle användas. Hade det varit så att pedagogerna hade tagit upp något som direkt kunde kopplas till den enskilde kuratorn skulle detta inte tagits med i min uppsats, men det var inget som blev aktuellt. Jag ser att det finns en känslighet just då kuratorn är en ensam professionell på skolan och min uppsats ämnar inte att undersöka hur denne sköter sitt jobb utan hur pedagogernas syn på kuratorsarbete ser ut. Det är även med detta syfte som jag har presenterat det resultat som jag har fått.

4. 0. Resultat

4.1. Behov av skolkurator

Enkätrespondenterna från friskolan (FS) ställde sig enhetligt till att det har funnits ett behov av skolkurator tidigare. Majoriteten menade att behovet var blivit tydligt kring stöd för elever med sociala problem. De svar som därefter var mest förekommande var att det funnits situationer där elever hamnat i konflikt med varandra och där det hade behövts stöd i form av en kurator samt vid akuta fall. Två pedagoger på FS ger i sina enkätsvar en inblick i hur behovet har sett ut:

” Det har funnits många konflikter mellan elever som har tagit mycket tid för lärare att reda ut. Dessa samtal har fått ske under lektionstid och det har många gånger varit akuta insatser. Jag hoppas att de förebyggande samtalen som en kurator kan ha med elevgrupper ska vara gynnsamma och stävja konflikter” Pedagog FS

”Då elever har mått ”akut” dåligt hade det varit tryggt att ha en kurator på skolan. Dessutom har det funnits motsättningar mellan elever som jag har tyckt varit svåra att lösa” Pedagog FS

Då respondenterna från FS i sina beskrivningar om behov av skolkurator tidigare i majoritet beskriver att skolkuratorns arbete har hamnat på övrig personal snarare än försummats helt kan detta kopplas till Murgeson och Campions studie där författarna kopplar specialiserade arbetsuppgifter till ökad inre motivation och effektivitet. Utifrån en sådan teori kan eleverna genom ökad tillgång till skolkurator hamna i en organisation där personalen har möjlighet att rikta in sig på det ämne som de utbildat sig till.

Ingen av respondenterna eller intervjupersonerna har beskrivit det extra arbetet som något utvecklande och motiverande i deras yrkesroll. Pedagogerna uttrycker vidare att de anser att det kan vara oetiskt för dem att hantera större konflikter och att en skolkurator kan hantera detta på ett mer respektfullt sätt. Enkätrespondenterna från FS lägger stor vikt vid att skolkuratoren är en utomstående person. Detta kan kopplas till Perlinski et al.s(2011) forskning kring expertkunskap och hur viktigt det är att socionomer får en tydlig plats i organisationen. Det kan ses som att det andra citatet ovan beskriver att skolkuratoren besitter en annan typ av kunskap än den som pedagoger har och då främst vid tillfällen som är utöver det vardagliga. För att en skolkurator ska kunna jämföra sig med pedagoger är det viktigt att även de inom organisationen ser att det finns

områden där kuratorn besitter bredare kunskap kring vissa fält (Perlinski et al. 2011).

Pedagogerna på KS ställdes frågan hur de trodde att verksamheten skulle förändrats om de inte hade haft en skolkurator på skolan. Det övervägande svaret var att de som pedagoger skulle få hantera fler sociala problem och konflikter. En del av respondenterna trodde att det i sin tur hade lett till mindre tid för undervisning medan andra såg risken i att de saknade utbildning för att ha ansvar för sådan problematik. En del av respondenterna spekulerade i att även skolsköterskan hade fått fler elever som sökte hjälp för annat än fysiska problem vilket även det är utanför dennes utbildning.

”Skolsköterskan hade garanterat fått fler elever som söker upp denne på grund av problem som inte är fysiska. Vi, som personal, hade också fått hantera elevärenden som i inte är utbildade för.” (Pedagog KS)

Två av respondenternas (KS) svar kring på vilket sätt kuratorn har en betydande roll.

”Många tonåringar behöver prata med någon vuxen där de vet att känsliga uppgifter inte förs vidare. Stödjande och motiverande samtal för att stärka elevernas självkänsla”(Pedagog KS)

”Skolkuratorn har en given roll i organisationen, likställd med skolsköterska och eventuell fältsekreterare. Skolkuratorn har en plats ”bredvid” skolledningen men också ”bredvid” personalen” (Pedagog KS)

Ytterligare svar på ovannämnda fråga var att eleverna inte längre skulle ha en ”oberoende” personal att vända sig till på skolan. Denna respondentgrupp betonar vikten av kuratorns tystnadsplikt i större utsträckning än FS-respondenterna. De skulle då behöva söka hjälp utanför skolorganisationen, vilket skulle kunna leda till att kontakt uteblir eller att problemen får pågå längre än vad som sker då skolkurator är tillgänglig.

Även här kan det ses finnas en spänning mellan att kuratorn faktiskt är en expert på sociala problem eller att det främst bör finnas en utomstående person på skolan. Det kan ses att det även finns en syn på att skolkuratorn har en legitimitet i förhållande till pedagogerna då respondenterna dels uppmärksammar utbildning och att skolkuratorn har en given roll. Å andra sidan finns det även citat som pekar på att det är viktigt för eleverna att kunna prata om känsliga ämnen och då veta att detta inte kommer föras vidare. Det sistnämnda kan inte kopplas direkt till legitimitet då det egentligen

inte handlar om expertkunskap, samtidigt så ingår en hårdare sekretess i arbetsbeskrivningen för en skolkurator.

Med undantag av en respondent ger svaren en negativ bild av en organisation utan skolkurator. De ger en bild av att skolkuratorns arbete inte hade kunnat ersättas av övrig personal som finns att tillgå på skolan. Avvikande svar menade att skolsystemen hade fått ta hand om de sociala problemen, men beskrev inte om detta skulle vara positivt eller negativt för organisationen. En del av pedagogerna menade även att de sociala problemen i sig hade ökat om organisationen blivit av med kuratorsarbetet. Förklaringar var att problemen hade uppmärksammats senare och därmed hade skolk och psykiskt ohälsa ökat.

Ovanstående svar går till stor del emot vad de studier som refererats till i avsnittet ”Tidigare forskning” menar. Forskarna beskriver hur skolkuratoren har en otydlig arbetsbeskrivning vilket därmed leder till minskad organisationstillhörighet. Med grund i ovanstående svar kan sägas att min undersökningsskola (KS) är medvetna om skolkuratorns särskilda arbete. Detta kan förstås genom att KS har ett väletablerat kuratorsarbete varpå den personal som idag arbetar på skolan ser rollen som en begräddad del i organisationen. Atwall och Candewell(2005) menar att status och legitimitet till stor del grundar sig i hur implementerad en yrkesgrupp är. Det kan även kopplas till Lundgrens (2009) studie som pekar på vikten av god kommunikation, vilket blir extra viktigt då professioner har överlappande arbetsuppgifter. Det kan ses som att pedagoger och kuratorer till viss del har områden där gränserna för vems ansvar kan te sig suddiga varpå det blir viktigt att sätta upp tydliga riktlinjer. Altshuler & Webb (2009) beskriver vikten av tydliga riktlinjer för att undvika att legitimiteten hos en profession försvinner.

Rektorn på en skola som före lagkravet kom saknade kurator menar att det har uppfattats ett behov av skolkurator. Hon beskriver det så här:

”Ja, alltså skolsköterskan har till viss del kunnat tillfredsställa det behovet för så gör ju vissa skolsköterskor. Men då och då har det uttryckts önskemål från både elever och föräldrar att ”Har ni någon kurator?” eller ”Jag vill prata med en kurator.” och så har man fått ordna någonting utanför skolans regi. Och det är ju mycket mer tillfredsställande att ha det inom skolans regi för då får det ringas på vattnet för vårt övriga arbete. För varje individ är ju en del av skolan och klassen.”

Intervju med rektor 2011

Rektorn som jag intervjuade menade att det nya lagkravet var positivt och ansåg att det kan behövas en lag för att skolor ska förändra organisationen trots att ett behov har uppmärksammats. Hon förklarade att anledningen till att hennes verksamhet inte anställt en kurator tidigare var på grund av den ekonomi som många mindre skolor har att tillgå. Intervjupersonen hade uppfattningen att ingen rektor har något emot att anställa en kurator men att ekonomin är ett problem. Som Perlinski et al. (2011) skriver är den ekonomiska aspekten ofta något som argumenterar för omorganisering i första steget. Samtidigt behöver en omorganisering inte innebära att de ekonomiska resurserna kommer öka vilket kan ses skapa hinder i att ta steget till omorganisering.

Under intervju med specialpedagog från elevvårdsteamet ansåg även denne att ett behov funnits tidigare. Specialpedagogen beskrivning av behovet är citerat nedan:

”Skolsköterskan har gjort det som jag tycker kurator bör göra. Kuratorn har kontakt med nätverk i X kommun tex kurator hos polisen, ungdomsmottagning. Skolsköterska har inte de kontakterna. Vi har många elever från kranskommuner och då behövs en person, som jag tänker att kuratorn kan vara, med ett nätverk utåt. Om vi ska anmäla till sociala myndigheter tror jag att det är lättare om en kurator tar den kontakten, nu är det rektor.”

Intervju elevvårdsteamsrepresentant 2011

Elevvårdsrepresentanten beskriver med detta citat hur kuratorn har expertkunskap inom vissa områden, vilka är svåra att ersätta med annan personal. Som Perlinski et al. (2011) skriver är det viktigt med att spetsa kunskapen för att på så sätt skapa struktur kring arbetet. Att vara ansvarig för kontakter kan vara ett sätt att skapa en sådan struktur för en skolkurator, då det är konkreta arbetsuppgifter som kan ses ingå i skolkuratorns expertkunskap. Dock är det inte självklart gränsöverstigande om övrig personal tar dessa kontakter vilket gör att det enligt Perlinski et al. (2011) i så fall bör sättas upp tydlig struktur kring detta för att på så sätt öka legitimiteten hos kuratorerna.

Att den nya skollagen(2010:800) skulle innefatta ett krav på skolkurator kan ses som ett resultat av ett otillfredsställt behov. För cirka 20 år sedan kom oroande rapporter om skolelevers psykiska hälsa (Skolinspektionen 2011). Likande rapporter har sedan dess fortsatt ha samma mönster (*Ibid.*).

4.2. Skolkuratorns arbetsuppgifter

På mina undersökningsskolors hemsidor¹ kan skolkuratorns arbetsbeskrivning utåt mot elever och föräldrar utläsas. Beskrivningarna skiljer sig något åt och även hur lättillgänglig informationen är. På hemsidan för FS finns kurator med som länk på förstasidan och där följer en beskrivning kring dennes arbete. Arbetsbeskrivningen är att kuratorn främst kommer jobba förebyggande med elevgrupper. Hur man kommer i kontakt med kurator finns beskrivet men det uppmuntrar inte till enskilda samtal, något som rektor(FS) förklarar nedan.

På hemsidan för KS hålls en annan framtoning. Det är inte samma enkelhet i att finna länken och skolkurator kommer i skymundan av skolsköterskan. Emellertid finns det inne på länken information om kuratorns arbete, och eleverna uppmanas att ta kontakt även för ickeakuta situationer.

Tabell 1. Enkätrespondenternas svar på frågorna ”Vad har du för förväntningar på den nya skokuratorn?” respektive ”Vad anser du att en skolkuratorns arbetsuppgifter är?”

Skola utan tidigare kuratorsarbete (FS)	Antal max 12	Skola med etablerat kuratorsarbete (KS)	Antal max 12
Stöd pedagog/lärlarlag	9	Samtal med elever	8
Samtal med elever	8	Stöd till pedagog/lärlarlag	6
Stöd till elever	7	Förebyggande	5
Förebyggande	6	Stöd till elever	4
Akuta ärenden	2	Slussa vidare	4
Slussa vidare elever	2	Deltagande vid elevvårdskonferens	4
-	-	Deltagande vid framtagning av dokument t. ex. likabehandlingsplan	3
-	-	Hålla i samverkansgrupper	1

Av de pedagoger som svarade på enkäten om förväntningar på kuratorns arbete inom organisationen var det två svar som var återkommande i svaren. Dessa svar var stöd för pedagog/lärlarlag och samtal med elever. Jämförelsegruppen (KS) hade i likhet dessa svar som mest förekommande om än med omvänd prioritering.

Med stöd till pedagog/lärlarlag kommenterar FS-respondenterna detta med att en skolkurator ska kunna komma med tips vid konflikter mellan elever samt vid svårare fall av psykosocial karaktär.

¹ Då skolorna är avidentifierade har även Internetadressen avidentifierats.

En del menar att deras kunskap som pedagoger inte innefattar sådan problematik och de därmed behöver stöd och tips för att fortgå. Andra syftar mer till att det är bra med en oberoende person för att hantera sådan problematik hos eleverna då det kan ses som känsligt för en pedagog att i för stor utsträckning bli involverad i för eleverna personliga frågor. Föregående resonemang kring pedagogers roll i det psykosociala arbetet är något som skolpsykolog Lars H Gustafsson diskuterar i sin bok *"Elevhälsa börjar i klassrummet"* (2010). Författaren menar att pedagoger till viss del måste kunna hantera problem som uppkommer i skolvardagen men att det också finns en risk för att samtalen sker i förhörande stil. Dessutom går det inte att bortse ifrån att en pedagog-elevrelation aldrig kan vara jämnlik. Pedagoger har ett formellt övertag och i de äldre klasserna sätter de även betyg på eleven (*Ibid.*). Nedan följer ett citat med en pedagog(FS) som svarat som ovanstående:

"Kuratorn bör vara en samarbetspartner till oss som personal på skolan, som kan ge stöd och tips. Vissa saker kan vi kanske hantera själva med andra behövs en annan profession till än den vi har"

Perlinski et al.(2011) beskriver hur samarbete kan se ut då en organisation är specialiserad kan stöta på svårigheter i den spontana samarbetet då arbetsuppgifterna är så olika. Till viss del kan detta ses bli ett problem för en skolorganisation om det spontana samarbetet hamnar i skymundan. Det som kan utläsas utifrån respondenternas svar är att de önskar bevara ett sådant samarbete, något som kräver underhållning men som samtidigt är mycket viktigt.

"Stöd till pedagog/lärlarlag" innefattar även grupphandledning till arbetslag för att förbättra samarbetet i personalgruppen. I Lundgrens *"Att organisera skolan"* redovisas intervju svar från rektorer om hur deras uppfattning om inslag i deras arbete som kräver negativ energi och onödig tid (1986). Rektorerna beskriver hur konflikter i arbetsgruppen samt mellan elever kräver mycket av deras energi och att det i sin tur resulterar i sämre prestationer på övriga arbetsuppgifter. Morgeson & Campion (2007) beskriver hur vi som professionella blir mer motiverade att arbeta då vi har mer specialiserade uppgifter vilket kopplas till Lundgrens intervjuunderlag. Denna motivation leder till ökad effektivitet i det utförda arbetet. Det finns forskare (Humphrey et al. 2007) som avskriver denna slutsats men med argument om att det finns för få studier som underlägger resonemanget. I en organisation likt skola kan det med min intervju och Lundgrens studie sägas att rektorerna trivs bättre med att få arbeta med mer specifika uppgifter.

Då KS-responenterna svarat stöd till pedagog/lärlarlag är de mer övergripande i sina svar och

majoriteten ger ingen vidare förklaring till på vilket vis detta stöd ges uttryckt i. KS- respondenterna är i större utsträckning inriktade på lärarstöd i klassrumssituationen för att förbättra klimatet.

De som svarat ”samtal med elever” syftar till det mer till det individuella samtalet med en elev som har behov av att ha kontakt med en professionell person för att behandla psykosociala problem. Två beskrivande svar var:

”En samtalspartner för eleverna, en person som inte ska bedöma dem och inte följer dem hela dagarna. En person som är mer ”utanför”.”

”...Någon som de kan ta mer pinsamma frågor med och då måste kuratorn våga inleda samtal där barnen får rum att tycka att det är ok att prata om vissa grejer som de tycker är pinsamma eller skamliga”. Pedagoger FS

De pedagoger som beskrivit ”samtal med elev” har tryckt på vikten för eleven att kunna ha en arena där de känner sig trygga att ventilera saker som de inte vågar göra på andra platser. Att det finns en person som de inte möter varje dag och som därför blir ett möte på elevens egna villkor.

Att vara till stöd för pedagoger vid elevrelaterade konflikter samt vara en samtalspartner för eleven har i mina enkätsvar beskrivits på liknande sätt men med olika perspektiv i fokus. Att eleverna ska veta att det finns en profession på skolan som finns till för att hantera problem av social karaktär är en pusselbit i att eleven ska utvecklas.

Det tredje mest förekommande svaret bland FS-respondenterna var ”stöd till elever”. Detta kan ses som ett samlings svar för vad en skolkurator förväntas göra. Stöd till elever beskrev respondenterna som att det finns någon i skolans byggnad som lärarna kan slussa eleverna till då de uttrycker behov av att prata om känsliga saker, finnas till vid konflikter mellan elever samt stödja dem i att klara skolarbetet. Detta vanliga och otydliga svar kan ses vara en av anledningarna till att skolkuratorer inte har en historisk legitimitet i skolvärlden. Detta kan ses som ett exempel där skolkuratorns expertroll blir otydlig i förhållande till övrig skolpersonal (Perlinski et al. 2011). Å andra sidan kan det gynna eleverna då steget mellan vardagslivet i skolan och kontakt med skolkurator inte blir så stort. Perlinski et al. (2011) menar att då arbetsuppgifterna är mer specialiserade kan det komma att påverka helhetssynen på de som ska hjälpas. Då det är mindre skillnader mellan de olika arbetsbeskrivningarna blir det lättare att upprätthålla en helhetsbild. Hälften av enkätrespondenterna från FS förväntade sig att kuratorns arbete skulle verka förebyggande i form av tjej- och killgrupper och antimobbingsprogram. Detta då hennes knappa tid belagd på skolan skulle kunna utnyttjas för

fler elever.

Rektorn på samma skola angav detta som den nya skolkuratorns huvudsakliga arbetsuppgift.

”Med tanke på att det är så få timmar som 4 h varannan vecka så när vi anställde skolkuratorn var vi väldigt tydliga med att prata med henne om att det inte kan bli aktuellt med så många individuella samtal eller samtal med familjer eller så. Det finns förmodligen eller det finns en förväntan och även ett upptäckt behov eftersom vi inte har haft skolkurator. Så därför har vi även informerat föräldrarna vi hade ett stort föräldrar möte där hon presenterade sig och sa att förväntningarna på henne är snarare att arbeta förbyggande och vara knuten till vissa klasser vi har. Vi kanske har någon klass nu som behöver någon som går in utifrån med nya ögon och arbetar med grupper och då i samråd med mentorerna. Så det är förväntningarna, sen kommer det att bli några individuella samtal också men det ryms inte så mycket och jag tycker det andra är viktigare för det ger ju på sikt.” Rektor FS

Rektor (FS) beskriver ett behov att samtal med föräldrar kring elever som har behov av samarbete med andra instanser och beskriver en situation där detta har blivit tydligt:

”Q kan också ta tag i lite svårare frågeställningar med föräldrarna och det har redan varit aktuellt nämligen någon familj som är i behov av samarbete med barnhabilitering men där man märker att det inte fungerar och då kanske Q kontaktar barnhabiliteringen, BUP eller så och får då en bredare bild kring ett samarbete som inte fungerar och som i sin tur missgynnar barnet i skolan. Då gör hon det utifrån, det är lättare för henne att göra det än för till exempel klassföreståndaren att göra det för det är inte känsligt på samma sätt.”

Rektorn har ur sitt chefsperspektiv och med inriktning på den tidsmässigt möjliga valt att fokusera på förebyggande arbete snarare än individuella samtal. Rektorn ser att individuella samtal med elever och handledning av lärarlag är något som kan komma att ske på sikt då önskan är att utöka kuratortjänsten. I nuläget ser hon ingen möjlighet att, förutom i enstaka fall, ge skolkuratorn individuella uppdrag. Även representanten från elevvårdshälsoteamet ser förebyggande arbete som den främsta uppgiften för den nytillkomne skolkuratorn:

”Hon har så få timmar, varannan vecka, så är det det förebyggande arbetet och då främst i elevgrupper”

Förväntningarna och kuratorns nuvarande arbetsuppgifter innefattar både likheter och skillnader mellan skolorna. Vanligt förekommande svar hos båda grupperna är individuella samtal, stöd till pedagog/lärlarlag samt förebyggande arbete. Dessa uppgifter är mest återkommande i för båda respondentgrupperna. Vidare är svaren från pedagogerna som arbetar på en kommunal skola (KS) mer inriktade på specifika uppdrag såsom framtagning av likabehandlingsplan. Svaren från friskolans enkäter innefattade ett svar som inte fanns bland de som har ett etablerat kuratorsarbete, nämligen hantering av akuta ärenden. Det kan inte heller ses som ett understött svar utifrån enkätundersökningen men båda intervjupersonerna(FS) angav akuta ärenden som kuratorns tilltänkta arbetsuppgift näst efter förebyggande arbete.

Som nämndes i inledningen menar Backlund (2007) att skolkuratorers arbetsuppgifter skapas utifrån övrig personals förväntningar. Detta påstående kan därmed ge en förklaring till varför förväntningarna i viss mån skiljer sig åt. De två respondentgrupperna har beskrivit skolkuratorns arbete på olika nivåer, och det kan ses som att KS-respondenter har mer specifika arbetsuppgifter som ligger på skolkuratoren. Att kuratorns arbetsuppgifter skapas inom organisationen kan leda till mindre legitimitet externt. Perlinski et al. (2011) menar att arbetsbeskrivningen måste vara tydlig för att skapa legitimitet internt och externt. Då skolkuratorns expertroll skapas inom de enskilda organisationerna kan detta komma att bli problematiskt i förhållande till den externa legitimiteten. Detta kan vara ses som en eventuell anledning till att det tagit så lång tid innan det ställdes krav på att varje skola skulle ha tillgång till skolkurator.

Intressant är även att göra en jämförelse mellan rektorns, elevhölsovårdsrepresentantens samt pedagogernas beskrivning av förväntningar på skolkuratorns arbete. I rektorns och EHV-representantens beskrivningar ligger fokus främst på förebyggande arbete i elevklasser. EHV-representanten menar liksom rektorn att tiden inte räcker till för övriga arbetsuppgifter och att förebyggande arbete i och med detta blir det mest givande alternativet. Intervjupersonen tillägger även att akuta fall bör hanteras av skolkurator i mån om tid. Pedagogernas svar syftade i större utsträckning på den enskilda eleven samt lärarhandledning.

4.3. Samarbete mellan skolkurator och pedagoger

Som nämnt under tidigare rubriker så tillskriver alla i min undersökningsgrupp samt högre instanser skolkuratoren en viktig roll inom skolvärlden. Samtidigt har yrkesrollen först nu kommit att bli obligatorisk på alla skolor vilket gör att praktiken skiljer sig från den önskan som verkar finnas.

Lärarna uttrycker ett behov samtidigt som de till viss del menar att de med sin profession ska kunna hantera problemen i sig, dock att det kan ses som oetiskt i förhållande till eleverna. Skolan är i ett historiskt perspektiv pedagogernas arena och har länge även haft en självklar plats för skolsköterska. Atwall och Candwells(2005) studie visade på hur olika professioner fick olika mycket makt beroende på vilken status de besitter i organisationen, något som kan ses härstamma ur professionens historiska intåg. Skolkuratoren ligger långt efter de flesta professioner i skolvärlden och kan därmed liknas vid hälsovårdens kuratorer.

Tabell 2: Enkätrespondenternas svar på frågan ”Hur skapas gott samarbete mellan pedagog och skolkurator?”

Friskola-tidigare utan kurator	Antal max 12	Kommunal skola - etablerat kuratorsarbete	Antal max 12
Regelbundna möten	8	Öppenhet	6
Öppenhet	5	Tillgänglighet	5
Tillförlitlighet till varandras professioner	4	Kuratoren involverad i klassrummet	4
Skapa riktlinjer för hur olika ärenden ska behandlas	3	Regelbundna möten	4
Tillgänglighet	2	Synlighet	3
Synlighet	2	Kuratoren tar tag i problem i tid	1
Resurser	1	Pedagoger vågar fråga om råd	1

Ovanstående tabell visar på fler likheter mellan de två grupperna (FS & KS) i jämförelse till övriga frågor. Emellertid är de olika prioriteringar och FS för fram två svar som kan kopplas till att de sedan tidigare arbetat utan skolkurator, nämligen tillförlitlighet och riktlinjer.

Skolororganisationen är övervägande pedagogernas arena. Emellertid ska den rymma fler professioner för att eleverna ska kunna utvecklas både kunskapsmässigt och socialt. Det visade även mina enkät- och intervju svar angående huruvida skolkuratorer har en viktig roll i skolans värld. Svaren var enhetligt jakande och följdes av exempel på hur pedagoger behöver stöd från ytterligare professioner för att tillgodose elevernas behov. Det blir här tydligt att pedagogerna ser skolkuratorerna som en viktig resurs i skolororganisationen, och de kunde lätt svara på vilka arbetsuppgifter en skolkurator bör ha/ har. Flera svar pekade på effektiviseringsaspekten vilket kan kopplas Perlinski et al. (2011) då de beskriver ökat motivation hos de anställda då de får ägna sig åt specialiserade uppgifter. Flera pedagoger pekade på att tid tagits från undervisningen, vilket faktiskt är det område som de utbildat sig inom och därmed kan ses som det område där de finner

motivation.

Skolan är i högsta grad en organisation som kräver att olika professioner kan jobba ihop för att tillsammans skapa de bästa förutsättningarna för eleverna. Som jag nämnde i tidigare forskningsavsnittet är tillit en av de grundläggande förutsättningarna för att ett sådant samarbete ska fungera. En tredjedel av pedagogerna från FS nämnde detta som en viktig punkt för att skolkuratorn ska kunna få en givande roll i elevarbetet. Emellertid var detta inget som pedagogerna från KS nämnde i sina svar. De pedagoger(FS) som listade upp tillförlitlighet som en viktig del för att skapa gott samarbete förklarade detta med att det annars inte sker en effektivisering av organisationen. Ett möjligt svar till varför KS-respondenterna inte listat tillförlitlighet i sina svar kan vara att de har ett etablerat kuratorsarbete och därmed inte ser det som något hinder för att föra tvärprofessionellt arbete. Skolkuratorns arbetsuppgifter kan samtidigt tänkas vara integrerade i organisationen vilket skapar en förutsägbarhet som därmed kan leda till ökad tillit till professionen. Det fanns ett behov på FS att riktlinjer sattes upp för den nya professionen. Pelinski et al. menar att det är av vikt att specialisera en professions arbetsområde för att på så sätt skapa legitimitet gentemot övriga professioner. FS-respondenterna uttryckte ett behov av riktlinjer vilket som tidigare nämnt kan vara extra viktigt då skolkuratorns yrkesroll innefattar en bredd som kan behövas definieras så att den övriga skolpersonalen vet när de kan vända sig till skolkuratorn. Detta blir mer viktigt då anställningen är på få timmar.

Lundgren beskriver fungerande kommunikation som en grundsten för att samarbetet mellan professioner ska bli bra. Pedagogerna från båda skolor är överens om att öppen kommunikation är bland det viktigaste för att kunna samarbeta. Även regelbundna möten kan kopplas till kommunikation då det syftar till att utbyta information. Lundgren menar att det krävs att hela arbetsgruppen har fungerande kommunikation snarare än individuella språkfärdigheter vilket kan ses som en svårighet. Emellertid kan Perlinski et al.:s (2011) teorier om vikten av normer och avgränsningar vara till hjälp på så vis att detta skapar en ram inom vad som kan tänkas innefattas i kommunikationen. Perlinski beskriver vidare hur samarbetet kan försämrans då en organisation är specialiserad till följd av att deras arbete endast ska vara inriktad på ett smalt område. Kopplas Perlinskis teori till ovanstående empiri och forskning kan möten ses som en viktig del för att aktivt arbeta med att inte förlora kontakten mellan professionerna.

Då pedagogerna beskriver öppenhet ser deras mål med detta lika ut oberoende av vilken erfarenhet de har av skolkurator, nämligen att de vill främja elevernas psykiska hälsa och att de vill att vägen dit ska vara gemensam för dem och skolkuratorn. Det fanns pedagoger som påpekade att sekretessen kan komma att bli ett hinder och menade då att skolkuratorn ska veta var gränsen går

men samtidigt vara villig att berätta det som är relevant och som inte innefattas av sekretess.

4.4. Förändringar i pedagogernas yrkesroll

I tidigare avsnitt har pedagogernas åsikt angående förändringar i deras yrkesroll kommit att bli aktuellt. Som tidigare nämnt ser de flesta pedagogerna att det kommer ske en viss förändring i deras elevarbete då de i förut har fått ta itu med sociala problem. Nedan följer elevhälsövardsrepresentantens uttalande kring detta:

”Jag tror att kuratorn har en väldigt viktig roll i skolan så som den ser ut nu. Det sägs att det är orättvisor i skolan men mer orättvisor i livet tycker jag. Skolorna är väldigt olika vilket speciellt märks på högstadiet. Det måste skapas lugn i skolorna för att få mer fokus på inläring. Detta får lärare hålla på med nu, att skapa den ordningen, och på en skola där det pågår mycket konflikter går alltför mycket tid till spillo för kunskapsinläring. Måste till kuratorsinsats i skolan för att få tillbaka vad skolan är till för; nämligen inläring.”

EHV-representanten menar att enligt denne så finns det idag mycket inläringstid som går till spillo vilket beskrivs kunna ändras då en kurator kommer in i organisationen.

Då pedagogerna beskriver hur deras arbete såg ut tidigare respektive hypoteser kring hur deras roll hade förändrats blir deras yrkesroll överlappande med hur en skolkurators arbetsbeskrivning ser ut. De uppgifter som nu är tilltänkta för skolkuratorn tidigare hamnat på skolsköterska, pedagog och rektor. Av tidigare citat att döma anser de emellertid inte att dessa professioner helt kunnat ersätta hur en skolkurator hade kunnat utföra arbetet. Detta kan kopplas till Agrestas (2004) forskning om skolhälsovården och hur professionernas arbetsuppgifter i praktiken blivit alltför likartade. Agresta beskriver hur detta leder till osäkerhet för de olika professionerna och en vilja att hitta en vinkling så att deras arbete kan bli tydligt avgränsat. Det kan utifrån Agrestas forskning och den empiri som framkommit under denna undersökning förstås som att professionerna som funnits på skolan till viss del intagit en kuratorsroll vilket därmed kan skapa otydlighet då en kurator faktiskt finns att tillgå. Ett annat sätt att se på förändringen är att då skolkurator kommer in i organisationen blir professionsrollen tydligare för de professioner som tidigare fått utökade arbetsuppgifter. Samtidigt kan detta kopplas till expertkunskap och legitimitet i förhållande till skolkuratorns yrkesroll på så vis att dennes nya arbetsuppgifter på skolan kan komma att i vissa fall ses som inofficiella uppgifter även för övrig personal. Då de under många år har arbetat utan skolkurator kan det komma att bli

svårt att skilja på egentliga och invanda arbetsuppgifter. Pedagogerna på FS uttrycker ett behov av öppenhet och regelbundna möten vilket kan ses som en grund för att rollerna ska kunna definieras, speciellt då majoriteten av pedagogerna ser att det behövs en yrkesroll på skolan som har expertkunskap inom detta fält.

5 . Slutdiskussion

Min studie visar att pedagoger och rektorer alla sett att det finns ett behov av att ha en skolkurator i organisationen. Hur behovet har sett ut beskrivs relativt likstämmt där pedagogerna uttrycker att eleverna behöver någon utomstående att prata med om saker som de inte vill dela med sina pedagoger. Efter detta börjar skiljande åsikter framträda kring huruvida de som pedagoger egentligen klarar av att hantera dessa situationer eller ej. En del menar att deras utbildning och erfarenhet har lärt dem hantera sociala situationer medan andra besvarat motsatsen. Det är intressant då det faktiskt är så att pedagoger till en viss gräns förväntas klara av sociala problem som uppkommer i elevernas vardag då de är de vuxna som cirkulerar kring eleverna. Det som här blir ett problem, och något som även pedagogerna i stor utsträckning påpekar, är att det inte är etiskt försvarbart att eleverna ska prata med om allt för personliga saker. En del pekar även på att det är undervisningstiden som går till spillo som utgör det största problemet då en skola inte har tillgång till skolkurator. Frågan blir då hur pedagogernas inställning gentemot skolkuratorns profession som expertroll ser ut? Det framkom vid flera tillfällen att skolkuratoren inte har en tydligt definierad roll vilket skapar en del otydlighet för pedagogerna. I enkätsvaren kan utläsas att det till viss del finns samstämmighet mellan pedagogerna inom FS- verksamheten men samtidigt beskrivs kuratorns uppgifter öppet och ger utrymme för tolkningar och egna föreställningar. Då KS-respondenterna beskrev deras förväntningar var svaren dels mer skilda samtidigt som de var mer specifika. Efter att ha analyserat min empiri kan jag se att det i och med skolkuratorns otydliga profession tidigare varit svårt att lägga fram skäl för att anställa en kurator. Då alla pedagoger och rektor ser att skolkuratorer har en viktig plats i organisationen kan det ses som ett kortsiktigt beslut att inte anställa någon kurator. De sociala problemen hos ungdomar ökar vilket kan sägas kosta andra delar av samhället pengar längre fram varpå en skolkurator hade kunnat identifiera problemen tidigare.

KS-respondenterna gick som ovan beskrivits till viss del emot forskningen kring skolkuratorernas roll på så vis att de såg att kuratorn var ansvarig för en viss typ av arbete. Samtidigt hade även de fokus på att skolkuratoren är en utomstående person och inte att dennes utbildning gör att denne är expert på vissa områden. Jag kan se att något som gjort att kuratorn sågs som en viktig resurs för KS-respondenterna är då de har etablerat riktlinjer som båda parter är medvetna om. De har genom kommunikation och genom erfarenhet lärt sig samarbeta på ett fungerande sätt. Jag kan se skillnader mellan skolorna i detta då pedagogerna på FS till viss del har skilda förväntningar på skolkuratoren än de som rektor och elevvårdsrepresentanten har. Informationen ska ha kommit ut

även till pedagogerna men kanske inte på ett sätt så att de till fullo är säkra på när det lämpar sig att kontakta skolkurator. Det finns även skillnader i de olika respondentgruppernas sätt att se på skolkurator som utomstående person, FS-respondenterna betonar öppenhet mer än KS-respondenterna som ser kurators tystnadsplikt som en viktig del i yrkesrollen. Jag kan se att det är en följd av att FS-pedagogerna är invanda vid att få ta stor del av elevernas sociala problem och känner därför ansvar för att inte förlora den kontakten. KS-pedagogerna har i sin tur ett mer specialiserat arbete vilket gör att de etablerat en annat typ av relation med eleverna som de värderar. Det går inte att utifrån detta dra slutsatser såsom att det ena sättet är bättre än det andra mer än att säga att det finns evidens för att de skolor som arbetat med skolkurator uppnått goda resultat. En tanke som slår mig är också att kurativt samtalsarbete till stor del handlar om att kunna känna av vilket stöd en elev behöver vilket även kan vara en personlig talang, det vill säga inget som är kopplat till en specifik utbildning. Däremot kan jag se att en socionom generellt sett har bättre koll på vilka instanser det finns att slussa vidare till varpå eleverna får den hjälp de behöver i ett tidigare skede än om en pedagog eller sjuksköterska skulle ta kontakten.

Frågor som väckts under uppsatsens gång är hur skolkurators expertroll kan utvecklas till att bli mer tydlig och avgränsad från andra professioner. Övrig skolpersonal har ett tydligt område där de unikt ansvarar för, såsom undervisning eller hälsoundersökningar. Skolkuratorer har ”social problematik” som sitt område men det är ett område som även de övriga professionerna får och ibland blir tvingade till att ansvara för. Även saker såsom att anmäla till Socialtjänsten har övriga professioner rätt att göra. Som jag beskrev i *resultatsdelen* kunde KS-respondenterna lista kurators uppgifter som visade på tydliga riktlinjer för kuratorsarbetet. Det må vara så att kurators profession mer eller mindre skapas av den övriga organisationen vilket på ett sätt är bra då det ger utrymme för att skapa en passande roll. Emellertid förlorar kuratorn status utåt då dennes arbetsuppgifter beskrivs öppet och utan direkt specialisering, samtidigt är ju det viktigaste att den egna organisationen är nöjd. Den nya skollagen (2010:800) kan ses som ett steg på vägen för att tydliggöra vilket stort arbete som en skolkurator faktiskt gör.

6 . Referenslista

Litteratur

Agresta J. (2004). "Professional role perceptions of school social workers, psychologists and counselors". *Children and schools*, vol. 26. no. 3, s. 151-163

Altshuler, S.J. & Webb, (2009). "School Social Work: Increasing the Legitimacy of the Profession", *Children & schools*, vol. 31 no. 4, s. 207-218

Atwal, A. & Caldwell, K. (2005). "Do all health and social care professionals interact equally: a study of interactions in multidisciplinary teams in the United Kingdom", *Nordic College of Caring Sciences*, vol. 19, s. 268–273

Ax, S. (2010) "Elevhälsa för goda resultat" Skolverket.se
(<http://www.skolverket.se/skolutveckling/halsa/elevhalsan/2.1817/elevhalsan-viktig-for-goda-resultat-1.120986>: 111101)

Backlund, Åsa (2007) *Elevvård i grundskolan – resurser, organisering och praktik*. Stockholm: US-AB Print Center

Begler, A-M., Ahnberg, M-H. & Rydin A. (2011) "Tiden räcker inte till för elevhälsa" *Skolinspektionen*, (<http://www.skolinspektionen.se/sv/Om-oss/Press/Debattartiklar/Debattartikel-Tiden-racker-inte-till-for-elevernas-halsa/:111019>)

Bolman, Lee G & Deal, Terrence E (2009) *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Gustafsson, L.H. (2009) *Elevhälsa börjar i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur

Hall, P. (2005). "Interprofessional teamwork: Professional cultures as barriers", *Journal of Interprofessional Care*, Supplement 1, s. 188 – 196

Hemsida, Friskola (20120515)

Hemsida, Kommunal skola (20120515)

Humphrey, S.E., Nahrgang, J.D. & Morgeson, F.P. 2007. "Integrating Motivational, Social and Contextual Work Design Features: A Meta-Analytic Summary and Theoretical Extension of the Work Design Literature", *Journal of Applied Psychology*, vol. 92 no. 5, s. 1332-1356.

Intervjuperson, Rektor, Friskola (20111030)

Intervjuperson, Speciallärare elevhälsovårdsrepresentant, Friskola (20111030)

Jönson, Håkan (2010) *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Egypten: Liber

Kane, R.A. (1975). "The interprofessional team as a small group", *Social work in health care*, vol. 1. no 1, s. 277-293

Lundgren U.P. (1986) *Att organisera skolan*. Stockholm:Liber utbildningsförlag AB

Läraryrskommittén (2005). *Från dubbla spår till elevhälsa (SOU: 2000:19)*. Lararforbundet.se (<http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/documents/0072490F?OpenDocument>: 20110101)

McCully, H.C. (1968) "The school counselors. Strategi for professionalization". *Personell and guidance journal*, s. 681-689

Morgeson, F.P. & Campion, M.A. 2002. "Minimizing Tradeoffs when Redesigning Work: Evidence from a Longitudinal Quasi-Experiment", *Personnel Psychology*, vol. 55 s. 589-612.

Nya Skollagen(2010:800). Notisum.se: 111015

Perlinski, M., Blom B. & Morén S. (2011). "The Dialectics Between Specialization and Integration: Politicians' and Managers' Views on Forms of Organization in the Swedish Social Services", *Administration in Social Work*, vol. 35, s. 60–87

Skolverket (2011). *Elevhälsa- tydligare krav på elevhälsan*. Skolverket.se (<http://www.skolverket.se/lagar-och-regler/juridisk-vagledning/elevhalsa-tydligare-krav-pa-elevhalsan-1.126285>: 20111101)

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf: 111023)

12 enkätrespondenter, Friskola (20111027-20111201)

12 enkätrespondenter, Kommunal skola (20111028- 20111201)

7 . Bilagor

7 . 1 . Enkät friskola

Hej!

Jag heter Paulina Nossborn och jag studerar på Socialhögskolan i Lund. I min kandidatuppsats önskar jag undersöka vilka förväntningar som lärarna har inför en skolkurator. Detta med utgångspunkt i den nya skollagen där det ställs krav på att alla skolor skall ha en skolkurator kopplad till skolan.

Skolans namn och tillhörande kommun kommer maskeras i uppsatsen och likaså era namn vilket därmed utlovar anonymitet i alla led. Det är frivilligt att delta i undersökningen. Finns det frågor ni inte vill/kan svara på så skriv ett streck under frågan. Har ni undringar kring frågor eller undersökningen är ni mer än välkomna att kontakta mig.
Berätta gärna så mycket ni kan, det finns extra blad för detta ändamål.

Då du har svarat på frågorna lägges svaret i medföljande kuvert. Vill du hellre besvara intervjun via e-post så meddela mig på *e-postadress* så får du intervjuguiden.

Tack för din medverkan!

Paulina Nossborn
Telefonnummer och e-postadress

Ange inom vilka årskurser du arbetar inom

1-6 7-9

Vilka förväntningar har du på skolkuratorns arbete?

Hur tror du att dina arbetsuppgifter kommer förändras då det finns en skolkurator kopplad till skolan? Beskriv gärna med exempel.

Anser du att verksamheten har haft behov av en skolkurator tidigare?

Ja Nej

Om ja- på vilket sätt?

Om nej- varför inte?

Hur anser du att ett gott samarbete mellan pedagoger och skolkurator skapas?

Övriga synpunkter:

7 . 2 . Enkät kommunal skola

Hej!

Jag heter Paulina Nossborn och jag studerar på Socialhögskolan i Lund. I min kandidatuppsats önskar jag undersöka vilka förväntningar som lärarna har inför en skolkurator. Detta med utgångspunkt i den nya skollagen där det ställs krav på att alla skolor skall ha en skolkurator kopplad till skolan. Er skola kommer ses som en jämförelsegrupp då er verksamhet har ett etablerat kuratorsarbete.

Skolans namn och kommun kommer maskeras i uppsatsen och likaså era namn vilket därmed utlovar anonymitet i alla led. Det är frivilligt att delta i undersökningen. Finns det frågor ni inte vill/kan svara på så skriv ett streck under frågan. Har ni undringar kring frågor eller undersökningen är ni mer än välkomna att kontakta mig.

Skriv svaren i boxen under frågan, utrymmet justeras efter texten. Finns det något som ni önskar tillföra men som inte ges utrymme i frågorna går detta bra att framföra under ”övriga synpunkter”.

Tack för din medverkan!

Paulina Nossborn
Telefonnummer och e-postadress

Arbetar du inom årskurserna

__ 1-6

__ 7-9

Hur ser du på skolkuratorns roll i organisationen?

Vilka arbetsuppgifter ansvarar skolkurator för?

Finns det något som du önskar låg under skolkuratorns arbetsuppgifter som idag inte gör det?
Om ja- exemplifiera:

Beskriv på vilket sätt du tror att er verksamhet hade förändrats om ni inte hade haft en skolkurator kopplad till skolan? Beskriv gärna med exempel.

Hur anser du att ett gott samarbete mellan pedagoger och skolkurator ser ut?

Kan du ge ett exempel på när samarbetet mellan dig och skolkuratoren har fungerat bra?

Anser du att skolkuratoren har en viktig roll i elevarbetet?

Om ja- på vilket sätt?

Om nej- varför inte?

Övriga synpunkter:

7.3 . Intervjuguide rektor

Anser du att det nya lagkravet är positivt eller negativt för din verksamhet?

Kan du beskriva dina förväntningar på skolkuratorn arbete så som omständigheterna är just nu?

Anser du att din verksamhet har haft behov av skolkurator tidigare? -På vilket sätt?-Vem har då ansvarat för att tillgodose dessa behov?

Hur ser du att det gott samarbete mellan kurator och övrig personal ser ut?

Om det hade funnits möjlighet att tillsätta en kurator på heltid anser du att det hade gynnat er verksamhet? På vilket sätt?

Vad tror du att hon hade kunnat göra annorlunda då som hon inte kan i nuläget?

Finns det något annat som du vill säga? Något som du tänker på kring ämnet?

7 . 4 . Intervjuguide elevvårdsrepresentant

Vilka ingår i teamet?

Har ni i teamet tidigare uppmärksammat ett behov av kurator?

▲ Hur har behovet sett ut?

Vilka arbetsuppgifter anser du att en skolkurator bör ansvara för?

Anser du att det har varit tydlighet kring vad den nya skolkuratoren kommer tillföra verksamheten?

Tror du att tillgång till skolkurator kommer förändra pedagogernas nuvarande arbetsuppgifter?

Hur hade du önskat att skolkuratorns arbete sett ut?